

L'ESCOLAPI PARE SALLARES (1838-1910)

per Pere Roca Garriga

Un altre dels sabadellencs que cal esmentar per haver contribuït en mesura apreciable al progrés de la ciència del llenguatge, i que per tant té quelcom de filòleg, és l'escolapi Francesc Sallarès i Salt, excel·lent pedagog, humanista i erudit de ben remarcable talla: el popular Pare Sallarès, que la ciutat no ha oblidat pas, sinó que l'ha honorat reconeixent-lo com a un dels benemèrits educadors dels seus fills.

No fou la filologia ni el conreu d'una determinada disciplina científica al camp de la seva activitat preferent. Tanmateix, el podem considerar avantatjat filòleg, en el sentit ample del mot; i això sense forçar el sentit obvi de les coses, sinó només posant-ne en relleu algunes de prou significatives que potser no han estat objecte de la deguda atenció i, sobretot, de la valoració que els escau.

Per tal de situar-lo en el temps i en el seu entorn social, diguem que el Pare Sallarès nasqué l'any 1838 a Sabadell, en una d'aquelles famílies que de tan ben arrelades a la nostra població, es pot dir que en constitueixen els pilars. Cosí germà de l'il·lustre Joan Sallarès i Pla, fou conegut pel "noi xic del sastre Janet". Alumne dels escolapis, fou condeixeble de Feliu Sardà i Salvany, amb qui l'uní una amistat que durà tota la vida.

Seguint un impuls vocacional, es féu escolapi, incorporant-se així a la llista dels membres distingits que la nostra ciutat ha donat a l'Institut Calsanci que, inspirat en la divisa de "pietat i lletres", ha contribuït decisivament a configurar espiritualment a la nostra població, educant generacions senceres de sabadellencs, des de l'any 1818 ençà. Els noms dels pares Joaquim Corominas, Calasanc i Agustí Casanovas, Francesc Clerch, són prou eloqüents i significatius.

A més d'excel·lent pedagog i persona de criteri i de consell, el pare Sallarès assolí gran anomenada com a orador sagrat. Com a escolapi, exercí el seu ministeri docent en diverses ciutats de Catalunya i fa goig de constatar que el tingueren de mestre en llur juvenesa personatges com Angel Guimerà (a Barcelona), el poeta Joaquim Bartrina, Antoni Gaudí i Eduard Toda (a Reus) i Josep Puig i Cadafalch (a Mataró).

Esmentem que els darrers anys de la

seva vida, tenint ben despertades les facultats mentals, hagué de sofrir de la pèrdua de la vista i que en aquestes circumstàncies, el jove clergue mossèn Lluís Carreras passà moltes hores fent companyia al qui era el seu mestre i lleguint-li textos del seu interès, conversant amb ell i abeurant-se de la seva ciència i de la seva saviesa.

Pel que fa a la dedicació del Pare Sallarès a la filologia, sembla prou revelador el que ens en diu, d'una banda, el terrassenc Angel Sallent i Gotés, i de l'altra, el famós mossèn Antoni M^a. Alcover; dos testimonis que recollim a continuació, sense pretendre que ens forneixen tota la informació sobre el tema. L'un —el primer— és interessant pel que suggereix i deixa entendre; l'altre, no pot ésser més concret i explícit.

En el volumet editat l'any 1910 en recordança de l'homenatge pòstum que, als dos mesos de la seva mort, els sabadellencs dedicaren al Pare Sallarès, el terrassenc Angel Sallent i Gotés, de l'Acadèmia Espanyola, en unes notes que hi aporta sobre la personalitat del nostre

compatrici, diu, entre altres coses: "Estudiava jo per aquells anys les incomparables obres del Sr. Cuervo (Rufino José Cuervo), insigne colombià que viu a París, i vaig llegir al reverend Pare Sallarès algunes d'aqueixes obres, especialment la Gramàtica Llatina que amb col·laboració de Caro (Miguel Antonio Caro), es publicà a Bogotà l'any 1886... i no cal dir si va interessar l'obra vivament al Pare Sallarès. Va escriure amb aquest motiu un erudit examen de tan preuada Gramàtica i m'encomanà que l'enviés al seu autor." I afegeix que el senyor Cuervo li trameté unes lletres de resposta en les quals valorava positivament el judici crític de l'escolapi sabadellenc i reconeixia explícitament "la profunda ciència del Pare Sallarès". Elogi d'un eximi filòleg a un respectable col·lega.

Ens reporta, així mateix, el senyor Sallent, referint-se al nostre escolapi, que "el seu saníssim criteri i clarividència li feia endevinar de seguida les més àrdues qüestions de filologia" i que "coneixent a fons la llengua llatina, en ella i per ella sens dubte va exercir la seva més transcendental acció, irradiant-se arreu la influència d'un humanista tan discret com ell". I afegeix encara: "Qui no coneix els seus treballs d'epigrafia i traducció, que no per ser en bona part anònims han d'ésser menys apreciats i glorificats?"

Amb aquestes referències de l'acadèmic Sallent Gotés queda ben suggerida la sòlida ciència, per no dir l'autoritat científica del Pare Sallarès en filologia clàssica, que és un dels aspectes que volíem ressaltar.

Però encara hem de reportar-ne un altre de testimoni, que ens assabenta de la seva col·laboració a una obra cabdal de les nostres lletres i de la nostra cultura: el "Diccionari de la Llengua Catalana", promogut i iniciat pel menorquí mossèn Antoni M^a. Alcover l'any 1901 i que, com sabem, tingué una gestació llarguíssima i més aviat difícil.

El testimoni és de primera mà. Escriu Mossèn Alcover al "Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana" de març del 1910: "Ens arriba la tristíssima nova de que el reverend Pare Francesc Sallarès, S.P., activíssim col·laborador nostre i

ornament de la benemèrita Ordre de Sant Josep de Calasañç, entregà l'ànima a Déu el dia 8 de febrer a l'edat de 71 anys, en el Col·legi de les Escoles Pies de Sabadell. Allà el coneguérem l'any 1902, ja vell i sense vista, però brollant d'entusiasme juvenivol per la Pàtria i per la llengua catalana. S'oferí a ésser el nostre corresponsal, i ho ha estat fins el dia de la seva mort, havent-nos enviades quatre o cinc mil cèdules, tot un tresor, tretes dels documents que inclou En Capmany dins les seues Memòries sobre el comerç i

navegació dels catalans. Redit de tant de treballar tota la vida per la Religió i per la Pàtria, servint-se de joves entusiastes, que li llegien, puix ell ja no hi veia, ens va fer aquesta feinada, sens dubte una de les millors que enriqueixen la nostra calaixera..." Mots, certament elogiosos, ensems que emocionants.

No sé si cal aclarir que aquest Diccionari que, amb l'ajut de corresponsals com el nostre Pare Sallarès, inicia l'animós canonge menorquí l'any 1901 amb la famosa "Carta de convit", és el

que començà a publicar-se l'any 1927, en forma de fascicles i amb el títol, no massa afortunat per cert, de "Diccionari Català -Valencià- Balear". Havent mort l'any 1932 el seu iniciador, la publicació estigué des d'aleshores a cura de Francesc de Borja Moll, antic col·laborador seu, amb l'ajut, aquests darrers anys, dels filòlegs Manuel Sanchis Guarner i Anna Moll Marquès. El volum desè, darrer de la magna obra, quedà enllestit l'any 1962 ■

EL CASTELL D'ARRAHONA BRESSOL DE SABADELL

per Rafel Subirana Oller

En el proppassat mes de juny, la premsa local va informar de l'extracció de terres en el serrat del Castell d'Arrahona, lloc que és considerat patrimoni històric de Sabadell, i que, per tant, cal conservar. Aquestes poques restes del pretèrit sabadellenc hem de conservar-les encara que, pel que es refereix al Castell d'Arrahona, només en quedi el turó on estava emplaçat, el vall defensiu artificial i algun que altre indici demostratiu de l'època medieval. Però perquè es compregui un xic millor el significat del turó d'Arrahona i els seus voltans com a bressol que va ésser de l'actual ciutat, vet ací molt resumits els seus orígens, arribant només fins al segle XI, per així demostrar la necessitat des d'una valoració històrica i arqueològica, de la conservació i protecció natural d'aquells terrenys.

El nom o topònim d'Arrahona, llatinitzat, ja es coneixia a l'època romana i especialment des de Cadis fins a Roma, passant per França, gràcies als famosos Vasos Apol·linars, i no va deixar d'existir mai, arribant als nostres dies. Després del temps romans, les primeres notícies documentals es troben en el segle X amb els donatius que feren Luisande i Nunterd d'unes propietats que hi tenien, però ens cal arribar al segle XI per trobar notícies completes que fan referència particular als primer senyors feudals del Castell i llurs terres, amb la següent cronologia:

L'any 1049, Gersinda i el seu fill Bernat Amat, senyors del Castell d'Arrahona, el donaren a cuidar a Ramon Geniofret, junt amb el castell de Rubí que també posseïen. Però pocs anys més endavant, en 1054, Bernat Amat ven el castell als esposos Esmengarda i Guillem Bernat d'Odena, i aquets dos anys més enllà, canvien de cuidador, o millor expressat es pot dir que canvien d'administrador, ja que en 1062 l'ofereixen a favor d'Arbert Bernat en plena

confiança. En Guillem Bernat d'Odena va morir aproximadament per allà l'any 1089, i va ésser succeït pels seus dos fills Pere Guillem i Ramon Guillem. Ja en el final de la centúria, el Castell d'Arrahona seguia en poder dels descendents del primer senyor d'Odena i altres castells, en Bernat Amat.

Els límits o demarcació del Castell medieval d'Arrahona, s'estenia àmpliament entre els termes de Sentmenat, Polinyà, Barberà, Santiga, Sant Pau de Riusec, Sant Quirze del Vallès, Sant Vicenç de Jonqueres i San Julià d'Alfara. Amb la protecció del Castell d'Arrahona en aquets segle XI, la història de Sabadell esdevé pròspera i plena d'activitats prometedores: així veiem, en l'aspecte religiós, les consagracions de les esglésies de Sant Pau de Riusec, Sant Feliu d'Arrahona i Sant Salvador d'Arrahona, que molt aviat s'en diria de Sant Salvador de Sabadell. Per altra part, l'existència d'algunes masies en el terme i la d'aquells primers molins prop del riu Ripoll, així com el focus irradiador del mercat setmanal a la Plaça Major, donarien en conjunt, els inicis de

l'empenta industrial i econòmica que segles després tots havíem de reconèixer.

No enyorem el temps feudal d'aquells arrahonesos-sabadellencs, però sí que estimem el que d'ells pot representar o perdurar, car ningú pot deixar de sentir simpatia pel lloc on ha nascut, perquè sempre hi ha records familiars, de joventut i del propi ambient local. Igualment, tots podem sentir afecte pels nostres avantpassats, puix ells representen les nostres arrels. Estimar el temps vell, els fets i les representacions antigues, són coses dignes e humanes.

Per estimar una cosa, s'ha de conèixer. Sabadell té la seva història escrita i en ella hi podem apendre el desenrotllament de l'evolució humana des del Turó del Castell d'Arrahona fins en el poblament de la plana on, com a primers símbols, hi havia l'església de Sant Salvador i el famós mercat a la Plaça Major. Siguem sempre complidors d'aquets ensenyament històric i respectem les relíquies del passat i respectem-nos en el temps present, perquè també l'actual aviat serà història local ■

El turó aïllat del Castell d'Arrahona, vist per la banda del riu Ripoll.